

HALİKARNAS BALIKÇISI

Gençlik
Denizlerinde

öyküler

Balıkçı'nın önceki kitaplarına girmemiş öykülerinden hazırlayan:
Şadan GÖKOVALI

BİLGİ YAYINEVİ

İÇİNDEKİLER

<i>Halikarnas Balıkçısı (yaşamöyküsü)</i>	9
<i>Birinci Basım İçin Birkaç Söz</i>	11
<i>İkinci Basım İçin</i>	15
<i>Açıklıklar Yolcusu</i>	17
<i>Gençlik Denizlerinde</i>	22
<i>Son Fırtına</i>	32
<i>Eski Külot</i>	38
<i>Çöpçatan Mehmet</i>	43
<i>Cankurtaran Anırtı!</i>	50
<i>Yol Ver Deniz, Gemici Geliyor!</i>	57
<i>Koca Kız</i>	61
<i>Çiçeğin Edepsizliği</i>	65
<i>Tükenmeyen Bakış</i>	69
<i>Leş Kargası</i>	74
<i>Boğulmuş Enginliler</i>	78
<i>Balık Fatoş</i>	87
<i>Kara Gölge</i>	92
<i>Yağmur Duası</i>	108
<i>Şehir Kızı</i>	112
<i>Bonfile</i>	117
<i>Anfitrit'i Nasıl Tuttum?</i>	122
<i>Ölüler İni</i>	126
<i>Yolcu</i>	130
<i>Kavanoz Yavrusu</i>	135

<i>Davut Hoca'nın Vaazı</i>	139
<i>Köy Ağası</i>	144
<i>Doğum</i>	151
<i>Denizli Horozu</i>	157
<i>Barba Vangel</i>	163
<i>Adamotu</i>	167
<i>Çingene Falcı</i>	172
<i>Kanarya</i>	175
<i>Denizkızı Adası</i>	178
<i>Bir Damla</i>	183
<i>Kirman Belli</i>	188
<i>Yakışık Alır mı Deli Kız</i>	193
<i>Çekirdeksiz Yürek</i>	201
<i>Lili'nin Defterinden</i>	206
<i>Namus Borcu</i>	211
<i>Armudun Suyu</i>	216
<i>Sümüklüböcek</i>	226
<i>Vay Gidi Edepsiz Herif!</i>	236
<i>Meçhul Askerin Dirilişi</i>	240

*En sevdiğim ve beni temadi ettireceğinden çok umutlu olduğum
Şadan'cığadır bu kitap. Gençliğimin denizlerinin anısı.**

HALİKARNAS BALIKÇISI
Cevat Şakir
25 Ağustos 1973, İzmir

*) (Ölümünden yaklaşık 50 gün önce **Balıkçı**, felç olan sağ elini sol eliyle tutarak yazmıştı bu sunu yazısını.)

HALİKARNAS BALIKÇISI 1890-1973

“Tarih sahibi” Sadrazam **Cevat Paşa**’nın kardeşi, tarihçi-yazar-vezir **Mehmet Şakir Paşa** Girit’te sefirken,⁹ eşi **İsmet Hanım**, 16/17 Nisan 1890 gecesi bir oğlan doğurdu. Çocuğa, anasının o gece düşünde **Musa Peygamber**’i görmesi dolayısıyla “**Musa**”, amcasının ve babasının adlarından ötürü “**Cevat Şakir**” adları verildi.

Musa Cevat Şakir’in çocukluğu, babasının atandığı Atina/Faleron’da, beş yaşından sonra İstanbul/Büyükkada’da geçti. Bu yıllarda resim yeteneğiyle dikkati çeken **M.C. Şakir**, bir yandan özel dersler alırken, bir yandan Büyükkada Mahalle Mektebi’nde okudu. İngilizceyi hayli iyi kavradığı için, hazırlık okumadan Robert Kolej birinci sınıfına alındı. Bu okulu, ilk mezunlarından biri olarak pekiyi dereceyle bitirdi.

Kendisi, kendini bildi bileli denizci olmak istiyordu. Ama ailesinin ısrarı üzerine İngiltere’nin Oxford Üniversitesi’ne gönderildi. Orada “Yakın Çağlar Tarihi” bölümünde öğrenim gördü. Bu arada, Oxford’un ünlü kitaplığından yararlandı.

Yurda dönünce İstanbul’da, çeşitli gazete ve dergilerde yazılar yazdı, karikatür ve kapak resimleri çizdi (1910-1925).

Resimli Hafta dergisinin 13 Nisan 1925 günlü sayısında, “Hapishanede İdama Mahkûm Olanlar Bile Bile Asılmaya Nasıl Giderler?” başlığı ve **Hüseyin Kenan** imzasıyla yayımlanan yazısı yüzünden üç yıl kalebentlikle Bodrum’a sürüldü. Cezası-

⁹) *Meydan Larousse* (XI/710-a) “Resmo kumandanı”; *Osmanlı Tarihi* (**Enver Ziya Karal**, VIII/143) “komiser” diyor.

nın son yarısını İstanbul'da geçirdikten sonra yeniden döndüğü Bodrum'da yaklaşık çeyrek yüzyıl kaldı. Bodrum'un Karia çağındaki adından esinlenerek **Halikarnas Balıkçısı** takma adını kullanır oldu. Bodrum'un gelişmesine ve Anadolu uygarlığının tanınıp tanıtılmasına olağanüstü katkılarda bulundu.

Servet-i Fünun, *Cumhuriyet* ve daha sonra *Demokrat İzmir* gibi dergi ve gazetelerde **Halikarnas Balıkçısı** takma adıyla yazdığı yazı, hikâye ve romanlarla uluslararası üne kavuştu.

Çocuklarının ortaöğrenimleri için 1947'de yerleştiği İzmir'de gazetecilik, yazarlık ve turist rehberliği yaptı. 13 Ekim 1973 Cumartesi günü saat 15.10'da İzmir'de öldü ve Bodrum'da "manevi oğlu" **Şadan Gökovalı** ile birlikte seçtiği yerde gömüldü.

BİRİNCİ BASIM İÇİN BİRKAÇ SÖZ

Halikarnas Balıkcısı, duvara not tutar. Torunlarının –**Aliye, Cevat, Deniz, Murat, Siren, Kibele** ve **Derya**– boylarını, “Merhaba Apartmanı”ndaki çalışma odasının duvarına renkli kalemlerle işaretler. Böylece, onların zaman içindeki büyümelerini gözlemek ister.

Başka bir örnek: Roman yazmaktadır diyelim; duvara çeşitli notlar düşer: “Mahmut yaralandı”, “Ayşe sevgilisine kaçtı”, “Haşmet öldü” vb. Böylece, kahramanlarının son durumlarını unutmamak; yazdıklarını yeniden okumak zorunda kalmamak ister...

Gelin görün ki, eşi **Hatice Hanım**, titiz ve temiz bir kadındır. **Balıkcı**’nın evde bulunmadığı bir sırada, onun odasını da boyatır. Bir dertlenir ki **Balıkcı**.

Yaşantısı böyle olan, “*Başkalarının çizdiği çizgiden gitmek özgürlüğüme dokunuyor*” diye, çizgili kâğıt kullanmayan, 70 yıldır yazan verimli bir yazarın öykülerini derlemedeki güçlükten çok ilginçliği belirtmek için aktardık bunları size.

Gazete ve dergilerde çıkmış öykülerinin kesikleriyle dolu üç çuval varmış bir zamanlar. Bunlardan ikisi, bodrum katında rutubetten çürümüş. Bir çuvaldaki kupürler, nispeten okunabilir durumda kalmış, çok şükür.

Öykülerinin bazıları eski harflerle, bazıları da değişik yabancı dillerde yazılmış “sarı yapraklı” defterlere. Bazı öyküleri tamamlanmamış. Bazıları, çoğunu kendinin bile unuttuğu takma adlarla yayımlanmış. Bazı öykülerini adlarını ya da özlerini değiştirerek çeşitli yerlerde yayımlamış.

Elinizdeki kitap, üç yıla yaklaşan bir çalışmanın ürünüdür. Öyküyü buluyor, okuyup tamam olduğunu görüyor; daktilo edip götürüyorsunuz... “*Kafam ve zevkim statik değil ki! Bunu değiştirmeliyim!*” diyor. Aynı öyküyü üç kez yazdığı çok oldu.

Gençlik Denizleri’ndeki öyküler 1930’dan bu yana yazılmış ve hiçbir kitabına girmemiş öykülerinden derlenmiştir **Balıkçı**’nın. Yazar, 1973’ün başından, kitabın dizgiye verildiği güne kadar, bu öyküleri gözden geçirmiş, gerekli gördüğü değişiklikleri yapmıştır. Önceki kitaplarına –*Ege Kıyılarından, Ege’nin Dibi, Gülen Ada, Merhaba Akdeniz, Yaşasın Deniz* ve *Ege’den*– girmemiş öykülerinden birkaç kitap daha yapılabilir. Derleyen, bu yoldaki çalışmalarını zevkle sürdürmektedir.

“Gençlik Denizlerinde”ki “Barka Reis”, “Son Fırtına”daki “Dede Kaptan” ve öteki deniz öykülerindeki tecrübeli ve babacan denizciler bir bakıma **Balıkçı**’nın kendidir; hiç değilse yakın dostlarıdır. İlginç bulduğumuz bir olayı aktarmak istiyoruz: Yazar’ı 20 yıla yakın zamandır yakından tanıyan bu satırların yazarı, onun ağladığına yalnız bir kez tanık olmuştur: Ona “Gençlik Denizlerinde”yi okurken...

Amerika’nın ünlü öykü dergisi *Short Story International*, her yazardan tek öykü yayımlama geleneğini, yalnız **Halikarnas Balıkcısı** için bozmuştur. Derginin editörü, **Balıkçı**’ya yolladığı mektupta, “*Bunu yapmış olmaktan gurur duyduk*” diyor.

Short Story International’da **Halikarnas Balıkcısı**’nın üç öyküsü yayımlanmıştır. 1964 kış sayısında “Meçhul Askerin Dirilişi”, 1965 kış sayısında “Fırıncının Kızı” ve 1965 yaz sayısında “Bir Eşek’in Otobiyografisi.”

“Meçhul Askerin Dirilişi”, Fairleigh Dickinson University tarafından yayımlanan *The Literary Review*’de iki kez basılmıştır. Amerikalı eleştirmenler, bu öykü için, “*Az gelişmiş ülkelerde edebiyatın çok geliştiğini gösteren ilginç bir örnek*” deyimini kullanmışlardır.

Halikarnas Balıkcısı, yazılarının başkaları tarafından başka dillere çevrilmesinden pek hoşlanmaz. Böyle bir haberi alınca. “*Lirizmimi kurutmuş olmasalar bari*” diye hayıflanır. İngilizce, Fransızca, İtalyanca, İspanyolca vb. yayımlanması istenen yazılarını, kendi o dillerde yazar. “*Kendimi kendim bile tercüme edemiyorum. En iyisi, o dilde yeniden yazmak oluyor*” der.

Fransa'nın ünlü yayın organı *L'Astrado*'da çıkan “Altıncı Kıt'a” başlıklı yazısı, kendinin bile ummadığı ölçüde ilgi toplamıştır. Bu yazı yayımlandıktan sonra kendisiyle görüşmeler yapmak üzere Fransa'dan yazarlar, radyo ve televizyon ekipleri gelmiştir.

Bir başka ünlü Fransız dergisi, *Carrefour*, **Balıkcı**'dan, “Akdeniz'in Ebedi Gençliği” konusunda bir yazı istemişti. **Balıkcı**, “*Derginizde çıkan yazıların 8-10 sayfayı geçmediğini biliyorum. Dilediğiniz kadar kısaltın*” diyerek, 40 sayfalık bir yazı yollamıştı. Derginin editöründen gelen cevabın özeti şöyle: “*Yazınızın tek kelimesini çıkarmaya ne kıyabiliriz ne de cesaret edebiliriz. Bir özel sayıda, yazınızın tümünü yayımlama kararındayız.*”

Okurlara bir mektup niteliği taşıyan “Birkaç Söz”ü, 83 yaşındaki yazarımızın son çalışmalarını duyurarak bitirelim:

Balıkcı şu sıralar, *Efes* adlı İngilizce bir kitabı bitirdi, *Hey Koca Yurt*'u, son derece genişletip tamamlayarak ikinci baskıya hazırlıyor. Bu kitabın sonuna, “Akdeniz'in Ebedi Gençliği” yazısını da ekleyecek. *Hey Koca Yurt*'u tamamlayınca, *Anadolu Uluları, Dünyamızın Başka Bir Dünyadan Görünüşü, Merisin-İstanbul Postası* gibi kitaplar üzerinde çalışacak.

Hepinize merhaba!..

Şadan GÖKOVALI

İzmir, 1973

İKİNCİ BASIM İÇİN

“Birkaç Söz”deki birkaç sözü değiştirmek ve ondaki bazı geniş zaman kiplerini di’li geçmişe çevirmek zorunluluğu doğdu.

Ama hayır, onu öyle bırakıp, bu ikinci baskı için birkaç söz yazmak daha uygun olur sanırım.

Gençlik Denizlerinde, Balıkçı’nın, yayımlandığını gördüğü son kitabı oldu. Bu kitap yayımlandıktan yaklaşık beş ay sonra 13 Ekim 1973’te, gözlerini bu dünyanın maviliklerine kapadı **Balıkçı**.

“Birkaç Söz”e düşecek başlıca değişiklik notları şunlar:

• Orda saydıklarımızdan başka torunu olmadı **Balıkçı’nın**. Ancak, iki torun çocuğu oldu: **Aliye** ile **Turgay Gümüş’ün** oğlu **Can** ve **Cevat** ile **Gürcan Noonan’ın** oğlu **Cem**.

• “Titiz ve temiz” eşi **Hatice Ana**, 29 Kasım 1982 günü öldü.

• “Gazete ve dergilerde çıkmış” yazılarını kitaplaştırma çabalarımı var gücümle sürdürüyorum. Bu bağlamda, **Merhaba Anadolu** ve **Altıncı Kıta: Akdeniz** çıktı; elinizde tuttuğunuz kitabı, **Öteden Beriden** izleyecek.

• *L’Astrado*’da çıkan “Altıncı Kıta” ile *Carrefour*’da çıkan “Akdeniz’in Ebedi Gençliği” yazısının çevirisi **Altıncı Kıta: Akdeniz**’de; “Efes” kitabının Türkçesi de **Merhaba Anadolu**’da yer aldı.

• **Hey Koca Yurt**’un genişletilmiş ikinci baskısı, ölümünden sonra yayımlandı.

• “Üzerinde çalışacağı kitaplar” mı? Hayır. Onları artık hiçbir zaman okuyamayacağız. Ölüer kitap yazamaz ki...

“Ama” diyorum ben, “Bütün Eserleri” hem bitmedi daha, hem de ölmeyecek!

Merhaba **Balıkçı**, sana dünyamızdan, sevdiğin insanlardan...

Şadan GÖKOVALI

İzmir, 1983